

ROMANIA
ÎNALTA CURTE DE CASATIE ȘI JUSTIȚIE
SECȚIA I CIVILĂ

Decizia nr.110

Dosar nr. 10664/3/2010

Ședința publică din 12 ianuarie 2012

Viorica Cosma	- Președinte
Mihaela Tăbârcă	- Judecător
Minodora Carmen Ianoși	- Judecător
Aura Bulzan	- Magistrat asistent

Obiectul cauzei îl reprezintă recursul declarat de reclamanta Eremia Nicoleta împotriva deciziei nr.45 A din 24 ianuarie 2011 a Curții de Apel București – Secția a IV-a civilă.

Prezența părților: la apelul nominal răspunde reclamanta, personal și asistată de avocat Mihaela Pițigoi, lipsă fiind pârâțul Statul Român prin Ministerul Finanțelor Publice prin DGFP București.

Ministerul Public este reprezentat de procuror Liviu Drăgănescu.

Procedura completă.

Înalta Curte constată că nu sunt cereri prealabile și acordă cuvântul asupra recursului.

Apărătorul reclamantei pune concluzii de admitere a recursului, reiterând oral motivele invocate în scris.

Procurorul solicită respingerea recursului.

După deliberare,

ÎNALTA CURTE,

Asupra cauzei de față, constată următoarele:

Prin cererea înregistrată la Tribunalul București, secția a III-a civilă, la data de 01.03.2010, reclamanta Eremia Nicoleta în calitate de soție supraviețuitoare a deținutului politic Eremia St. Ioan a chemat în judecată pe pârâțul Statul Român prin Ministerul Finanțelor Publice solicitând obligarea acestuia la plata sumei de 6.000.000 lei reprezentând despăgubiri pentru prejudiciul moral suferit prin condamnarea pe nedrept a soțului său la pedeapsa de 14 ani temniță grea pentru tentativa crimei de trădare de patrie și 25 ani muncă silnică și 10 ani degradare civilă pentru crima de uneltire contra ordinii sociale prin agitație, la degradare militară și confiscarea în întregime a averii personale prin aplicarea art. 194 și 209 din Codul penal – condamnare cu caracter politic, potrivit dispozițiilor art. 2 alin. 2 lit. a din Legea nr. 221/2009.

Prin sentința civilă nr. 571/14.04.2010 Tribunalul București Secția a III-a Civilă a admis acțiunea reclamantei și a obligat pârâțul la 6.000.000 lei cu titlul de daune morale către reclamantă, sumă reprezentând prejudiciul moral suferit prin condamnarea cu caracter politic a soțului său dispuse prin sentința penală nr. 198/1959 a Tribunalului Militar.

Pentru a hotărî astfel, Tribunalul București a reținut că sentința penală prin care soțul reclamantei a fost condamnat la 14 ani temniță grea pentru tentativa crimei de trădare de patrie și la 25 ani muncă silnică și la 10 ani degradare civilă pentru crima de uneltire contra ordinii sociale prin agitație, de degradare militară și confiscarea în întregime a averii prin aplicarea art. 194 și 209 din Codul penal, din care acesta a executat, până la emiterea decretului de grațiere, 6 ani muncă silnică în perioada 17.10.1958 – 1.08.1964, reprezintă o condamnare cu caracter politic, în sensul prevăzut de art. 2 alin. 2 lit. a din Legea nr. 221/2009.

Tribunalul a constatat că, potrivit art. 5 alin.1 lit. a) din același act normativ, în prezența caracterului politic al condamnării suferite de soțul său decedat la 21.02.2004, reclamanta, în calitate de soție supraviețuitoare, are dreptul la acordarea de daune morale în cuantumul solicitat prin acțiune, având în vedere gravitatea suferințelor îndurate de soțul acesteia, precum și faptul că reclamanta nu a mai primit alte despăgubiri.

Prin decizia civilă nr.45 A din 24 ianuarie 2011 a Curții de Apel București – Secția a IV-a civilă au fost admise apelurile declarate de pârât și de Ministerul Public, iar sentința a fost schimbată în tot, în sensul respingerii acțiunii.

Pentru a decide astfel, instanța de apel, într-o motivare amplă, tinzând la considerente supraabundente față de speța concretă, cu aprecieri de ordin teoretic asupra temeiului juridic al cererii introductive, precum și cu o prezentare a jurisprudenței relevante în materie a Curții Europene a Drepturilor Omului, a conchis că, în urma deciziei date de Curtea Constituțională, art. 5 alin. 1 lit. a din Legea nr. 221/2009, care reprezintă temeiul juridic al acțiunii reclamantei, și-a încetat efectele juridice, iar reclamanta nu avea anterior deciziei Curții Constituționale "un bun" în sensul jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului.

Împotriva acestei decizii a declarat recurs reclamanta, indicând motivele de nelegalitate prevăzute de art.304 pct.4 și 9 Cod procedură civilă.

Arată că instanța de apel a încălcat principiul neretroactivității statuat în art.147 alin.4 din Constituția României, dar și în cuprinsul deciziei nr.1354/2010 a Curții Constituționale.

Instanța de apel a încălcat atribuțiile puterii judecătorești când a reținut că principiul neretroactivității se aplică doar acelor situații care și-au epuizat efectele înainte de intrarea în vigoare a legii noi, și nu și acele care, deși au luat naștere sub legea veche, își vor produce o parte sau toate efectele numai după ieșirea din vigoare a acesteia.

Instanța de apel a nesocotit principiile: egalității armelor, al securității raporturilor juridice, al dreptului la un proces echitabil, al nediscriminării.

Examinând decizia recurată, prin prisma motivelor de recurs invocate, dar și din perspectiva Deciziei nr. 12 din 19 septembrie 2011 a Secțiilor Unite a Înaltei Curți de Casație și Justiție, instanța apreciază că recursul este nefondat, pentru considerentele ce vor succede:

Cu titlu preliminar, este de observat că motivul de recurs prevăzut de art. 304 pct. 4 Cod procedură civilă a fost invocat numai formal, deoarece nu a fost dezvoltată nicio critică de natură a se circumscrie ipotezei pe care acest motiv o reglementează. Susținerile subsumate acestui motiv de nelegalitate, referitoare la

depășirea de către instanța de apel a atribuțiilor ce revin instanțelor judecătorești vor fi analizate din perspectiva motivului prevăzut de art.304 pct.9 Cod procedură civilă.

Criticile formulate de recurentă aduc în discuție o singură chestiune, aceea a efectelor, în cauză, ale deciziei Curții Constituționale nr. 1358/2010, încadrându-se astfel în cazul de modificare prevăzut de art. 304 pct. 9 Cod procedură civilă.

Aceste critici nu sunt însă fondate, potrivit celor ce se vor arăta în continuare.

Prin deciziile nr. 1358 și nr. 1360 din 21 octombrie 2010, s-a constatat neconstituționalitatea art. 5 alin. 1 lit. a teza I din Legea nr. 221/2009 privind condamnările cu caracter politic și măsurile administrative asimilate acestora, pronunțate în perioada 6 martie 1945-22 decembrie 1989.

Declararea neconstituționalității textelor de lege menționate este producătoare de efecte juridice asupra proceselor nesoluționate definitiv și are drept consecință inexistența temeiului juridic pentru acordarea despăgubirilor întemeiate pe textul de lege declarat neconstituțional.

Art.147, alin.4 din Constituție prevede că deciziile Curții Constituționale sunt general obligatorii, atât pentru autoritățile și instituțiile publice, cât și pentru particulari, și produc efecte numai pentru viitor (*ex nunc*), iar nu și pentru trecut (*ex tunc*). Fiind incidentă o normă imperativă, de ordine publică, aplicarea ei generală și imediată nu poate fi tăgăduită, deoarece, în sens contrar, ar însemna ca un act neconstituțional să continue să producă efecte juridice, ca și când nu ar fi apărut niciun element de noutate, în ordinea juridică actuală.

Împrejurarea că deciziile Curții Constituționale produc efecte numai pentru viitor dă expresie unui alt principiu constituțional, acela al neretroactivității, ceea ce înseamnă că nu se poate aduce atingere unor drepturi definitiv câștigate sau situațiilor juridice deja constituite.

În acest context, nu se poate susține, în mod valid, că, fiind promovată acțiunea la un moment la care era în vigoare art. 5 alin. 1 lit. a din Legea nr. 221/2009, înseamnă că efectele acestui act normativ se întind în timp pe toată durata desfășurării procedurii judiciare, întrucât nu avem de-a face cu un act juridic convențional, ale cărui efecte să fie guvernate după regula *tempus regit actum*. Nu sunt în dezbatere, în ipoteza dedusă judecății, raporturi juridice determinate de părți, cu drepturi și obligații precis stabilite, pentru a se aprecia asupra legii incidente la momentul la care acestea au luat naștere (lege care să rămână aplicabilă ulterior efectelor unor asemenea raporturi întrucât aceasta a fost voința părților).

Se va face, astfel, distincție între situații juridice de natură legală, cărora li se aplică legea nouă, în măsura în care aceasta le surprinde în curs de constituire, și situații juridice voluntare, care rămân supuse, în ceea ce privește validitatea condițiilor de fond și de formă, legii în vigoare, la data întocmirii actului juridic, care le-a dat naștere.

Rezultă că, în cazul situațiilor juridice subiective, care se nasc din actele juridice ale părților și cuprind efectele voite de acestea, principiul este că acestea rămân supuse legii în vigoare la momentul constituirii lor, chiar și după intrarea

în vigoare a legii noi, dar numai dacă aceste situații sunt supuse unor norme supletive, permissive, iar nu unor norme de ordine publică, de interes general.

Unor situații juridice voluntare nu le poate fi asimilată însă situația acțiunilor în justiție, în curs de soluționare la data intrării în vigoare a Legii nr. 221/2009, întrucât acestea reprezintă situații juridice legale, în curs de desfășurare, surprinse de legea nouă, anterior definitivării lor și, de aceea, intrând sub incidența noului act normativ.

Sunt în dezbatere, în ipoteza analizată, pretinse drepturi de creanță, a căror concretizare, sub aspectul titularului căruia trebuie să i se verifice calitatea de persoană îndreptățită și întinderea dreptului, în funcție de mai multe criterii prevăzute de lege, se poate realiza numai în urma verificărilor jurisdicționale realizate de instanță.

Astfel, intrarea în vigoare a Legii nr. 221/2009 și introducerea cererilor de chemare în judecată, în temeiul acestei legi, a dat naștere unor raporturi juridice, în conținutul cărora, intră drepturi de creanță, ce trebuiau stabilite, jurisdicțional, în favoarea anumitor categorii de persoane (foști condamnați politic sau persoane care au suportat măsurile administrative enunțate de legea specială).

Nu este însă vorba, astfel cum s-a menționat, de drepturi născute direct, în temeiul legii, în patrimoniul persoanelor, ci de drepturi care trebuie stabilite de instanță, hotărârea pronunțată urmând să aibă efecte constitutive, astfel încât, dacă la momentul adoptării deciziei de neconstituționalitate, nu exista o astfel de statuare, cel puțin definitivă, din partea instanței de judecată, nu se poate considera că reclamanta beneficia de un *bun* sau cel puțin de o *speranță legitimă*, care să intre sub protecția art. 1 din Protocolul nr. 1. Or, la momentul la care instanța de apel era chemată să se pronunțe asupra pretențiilor formulate de reclamantă norma juridică nu mai exista și nici nu putea fi considerată ca ultraactivând, în absența unor dispoziții legale exprese.

Astfel, soluția pronunțată de instanța de apel nu este de natură să încalce dreptul la un „*bun*” al reclamantei, în sensul art. 1 din Protocolul nr. 1 adițional la Convenția Europeană a Drepturilor Omului, în absența unei *hotărâri definitive* care să fi confirmat dreptul său de creanță.

Referitor la obligativitatea efectelor deciziilor Curții Constituționale pentru instanțele de judecată, este și Decizia nr. 3 din 04.04.2011, pronunțată de Înalta Curte de Casație și Justiție, în recurs în interesul legii, prin care s-a statuat că: „*deciziile Curții Constituționale sunt obligatorii, ceea ce înseamnă că trebuie aplicate întocmai, nu numai în ceea ce privește dispozitivul deciziei, dar și considerentele care îl explicitează*”; că „*dacă aplicarea unui act normativ, în perioada dintre intrarea sa în vigoare și declararea neconstituționalității, își găsește rațiunea în prezumția de neconstituționalitate, această rațiune nu mai există după ce actul normativ a fost declarat neconstituțional, iar prezumția de constituționalitate a fost răsturnată*” și, prin urmare, „*instanțele sunt obligate să se conformeze deciziilor Curții Constituționale și să nu dea eficiență actelor normative declarate neconstituționale*”.

Continuând să aplice o normă de drept inexistentă din punct de vedere juridic (ale cărei efecte au încetat), *judecătorul nu mai este cantonat în exercițiul*

funcției sale jurisdicționale, ci și-o depășește, arogându-și puteri, pe care nici dreptul intern și nici normele convenționale europene nu i le legitimează.

În sensul considerentelor anterior dezvoltate, s-a pronunțat, în recurs în interesul legii, și Decizia nr. 12 din 19.09.2011, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 789/07.11.2011.

Cum deciziile nr. 1358 și nr. 1360/2010 ale Curții Constituționale au fost publicate în Monitorul Oficial, la data de 15 noiembrie 2010, iar, în speță, decizia instanței de apel a fost pronunțată la data de 24 ianuarie 2011, cauza nefiind, deci, soluționată definitiv, la momentul publicării deciziilor respective, rezultă că textele legale declarate neconstituționale nu își mai pot produce efectele juridice.

Aplicând aceste dispoziții constituționale, în vigoare la momentul soluționării apelului, instanța de recurs consideră că nu a fost obstaculat dreptul de acces la un tribunal al reclamantei și nici nu a fost afectat dreptul la un proces echitabil, astfel cum susține recurenta, întrucât, prin Decizia nr. 12 din 19.09.2011, pronunțată, în recurs în interesul legii, de Secțiunile Unite ale Înaltei Curți de Casație și Justiție, s-a statuat, de asemenea, că: prin intervenția instanței de contencios constituțional, ca urmare a sesizării acesteia cu o excepție de neconstituționalitate, s-a dat eficiență unui mecanism normal într-un stat democratic, realizându-se controlul a posteriori de constituționalitate.

De aceea, nu se poate susține că, prin constatarea neconstituționalității textului de lege și lipsirea lui de efecte *erga omnes* și *ex nunc*, ar fi afectat procesul echitabil, pentru că acesta nu se poate desfășura, făcând abstracție de cadrul normativ legal și constituțional, ale cărui limite au fost determinate tocmai în respectul preeminenței dreptului, al coerenței și al stabilității juridice.

Dreptul de acces la tribunal și protecția oferită de art. 6 paragraful 1 din Convenția europeană a drepturilor omului nu înseamnă recunoașterea unui drept, care nu mai are niciun fel de legitimitate în ordinea juridică internă.

Astfel, chiar din jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului, rezultă că intervenția Curții Constituționale nu este asimilată unei intervenții intempestive a legiuitorului, de natură să rupă echilibrul procesual, pentru că nu emitentul actului este cel care revine asupra acestuia, lipsindu-l de efecte, ci lipsirea de efecte se datorează activității unui organ jurisdicțional, a cărui menire este tocmai aceea de a asigura supremația legii și de a da coerență ordinii juridice.

Situația de dezavantaj în care s-ar găsi unele persoane, respectiv, acele persoane ale căror cereri nu fuseseră soluționate, de o manieră definitivă, la momentul pronunțării deciziilor Curții Constituționale, are o justificare obiectivă, întrucât rezultă din controlul de constituționalitate, și rezonabilă, păstrând raportul de proporționalitate dintre mijloacele folosite și scopul urmărit (acela de înlăturare, din cadrul normativ intern, a unei norme imprecise, neclare, lipsite de previzibilitate, care a condus instanțele la acordarea de despăgubiri de sute de mii de euro, într-o aplicare excesivă și nerezonabilă, a textului de lege, lipsit de criterii de cuantificare - conform considerentelor deciziei Curții Constituționale).

Izvorul pretensei "discriminării" constă, astfel, în pronunțarea deciziei Curții Constituționale și a-i nega legitimitatea înseamnă a nega însuși mecanismul vizând controlul de constituționalitate, ulterior adoptării actului normativ, ceea ce este de neacceptat într-un stat de drept, în care fiecare organ statal își are atribuțiile și funcțiile bine definite.

De asemenea, prin respectarea efectelor obligatorii ale deciziilor Curții Constituționale se înlătură imprevizibilitatea jurisprudenței, care, în aplicarea unei norme incoerente, era ea însăși generatoare de situații discriminatorii.

În același timp nu poate fi decelată nici o încălcare a principiului nediscriminării, din perspectiva art. 1 din Protocolul nr. 12 adițional la Convenția europeană a drepturilor omului, care garantează, într-o sferă mai largă de protecție decât cea reglementată de art. 14, "*exercitarea oricărui drept prevăzut de lege, fără nicio discriminare, bazată, în special, pe sex, pe rasă, culoare, limbă, religie, opinii politice sau orice alte opinii, origine națională sau socială, apartenența la o minoritate națională, avere, naștere sau oricare altă situație*".

În situația analizată în cauza dedusă judecării, drepturile pretinse nu mai au o astfel de recunoaștere în legislația internă a statului, iar lipsirea lor de temei legal s-a datorat, așa cum s-a arătat anterior, nu intervenției intempestive a legiuitorului, ci controlului de constituționalitate.

Pentru considerentele expuse, constatând că, în cauză, este pe deplin incidentă Decizia nr. 12 din 19.09.2011, pronunțată, în recurs în interesul legii, de Secțiile Unite ale Înaltei Curți de Casație și Justiție, obligatorie de la momentul publicării sale în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 789/07.11.2011, conform art. 329 alin. 1 Cod procedură civilă, Înalta Curte, în aplicarea dispozițiilor art. 312 alin. 1 Cod procedură civilă, va respinge, ca nefondat, recursul declarat de reclamantă.

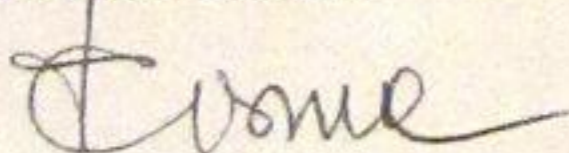
**PENTRU ACESTE MOTIVE,
ÎN NUMELE LEGII,
DECIDE:**

Respinge, ca nefondat, recursul declarat de reclamanta Eremia Nicoleta împotriva deciziei nr.45 A din 24 ianuarie 2011 a Curții de Apel București – Secția a IV-a civilă.

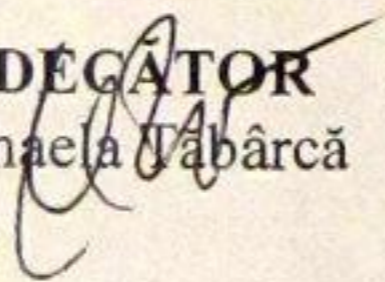
Irevocabilă.

Pronunțată în ședință publică, astăzi 12 ianuarie 2012.

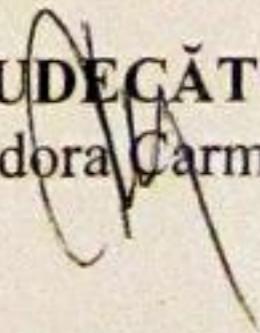
PREȘEDINTE
Viorica Cosma

JUDECĂTOR
Mihaela Tabârcă

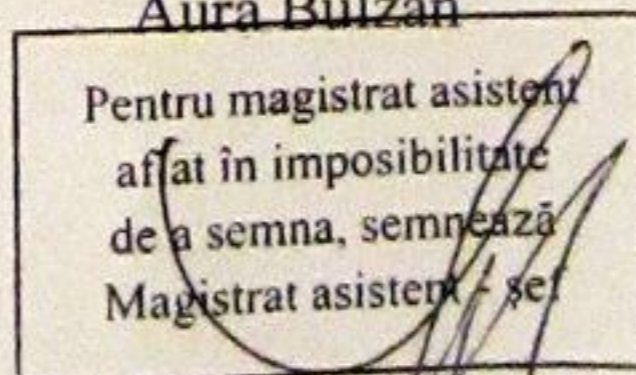

JUDECĂTOR
Minodora Carmen Ianoși

MAGISTRAT ASISTENT
Aura Bulzan

Pentru magistrat asistent
afiat în imposibilitate
de a semna, semnează
Magistrat asistent - șef

CONFORM CU
ORIGINALUL

Red./VC/9.05.2013